

Doctoraalgids

Opleiding Griekse en Latijnse Taal en Cultuur

INHOUD

INHOUD	2
1 Andere informatiebronnen	4
2 Bereikbaarheidsgegevens	5
2.1 Adres	5
2.2 Secretariaat	5
2.3 Studiecoördinator	5
2.4 Studie-informatie	5
2.5 Opleidingsbestuur	5
2.3 Opleidingscommissie	6
2.4 Examencommissie	6
3 Algemene informatie over de opleiding	6
3.1 De geschiedenis van de opleiding	6
3.2 Het onderzoek	7
3.3 Afdelingen	7
3.3.1 Grieks	7
3.3.2 Latijn	7
3.3.3 Oude Geschiedenis (opleiding Geschiedenis)	7
3.3.4 Materiële Cultuur van de Oudheid	8
3.3.5 Klassieke Archeologie (Faculteit der Archeologie)	8
3.3.6 Antieke Wijsbegeerte	8
3.3.7 Papyrologie	8
3.3.8 Vakdidactiek	8
3.3.9 Vakreferent UB	8
3.4 Opleidingsbibliotheek/ voorzieningen studiezaal UB	8
3.5 Opleidingsblad, vakdispuut en andere activiteiten	9
3.5.1 Opleidingsblad	9
3.5.2 Vakdispuut	9
3.5.3 Studenten Overleg Klassieke Talen (STOK)	9
4 De opleiding Griekse en Latijnse Taal en Cultuur	10
4.1 Toelatingseisen	10
4.2 Regelingen	10
4.3 Opbouw van de opleiding in haar geheel (oude stijl)	10
4.3.1 Opbouw van de eerste fase	10
4.3.2 Opbouw van de tweede fase (vervolgopleidingen)	11
5 De examens en eindtermen van de opleiding GLTC	14
5.1 Propedeutisch examen	14
5.2 Doctoraal examen	14

5.3	Eindtermen van de basisopleiding	14
5.4	Toegangseisen en instroomregeling bachelor voor studenten oude stijl	15
6	Inschrijving en tentaminering colleges	16
6.1	Inschrijving colleges	16
6.2	Voorwaarden voor het afleggen van tentamens	16
6.3	Toetsen	16
6.4	Registratie studieresultaten	16
7	randvoorwaarden	17
7.1	Goedkeuring van individuele programma's	20
7.2	Vernieuwing studieprogramma keuzegedeelte	21
7.3	Doctoraalscriptie	21
7.4	De vrije keuzeruimte: A- en B-vakken, minimale studielast per keuzevak	21
7.5	European Credit Transfer System (ECTS)	22
8	Keuzepakketten	22
8.1	Griekse Taal- en Letterkunde	22
8.2	Latijnse Taal- en Letterkunde	24
8.3	Oude Geschiedenis	28
8.4	Klassieke Archeologie	28
8.5	Antieke Wijsbegeerte	29
8.6	Verplichte onderdelen binnen de opleiding GLTC	29
8.7	Aan de studie verwante keuzepakketten	30
8.8	Andere keuzeonderdelen	30
9	Collegeaanbod GLTC	33

1 ANDERE INFORMATIEBRONNEN

In deze gids staat informatie over het doctoraalprogramma GLTC. Je vindt hier de randvoorwaarden, programmamogelijkheden etc. Het collegeaanbod voor bachelor, master en doctoraal staat op de website www.studiegids.leidenuniv.nl/gltc. Daar vind je ook de roosters. De vakken die voor de master worden aangeboden zijn ook geschikt voor doctoraalstudenten, evenals bepaalde BA3 colleges. Per college zal worden aangegeven of het college ook door doctoraalstudenten gevolgd kan worden. Voor algemene informatie over de opleiding en bereikbaarheidsgegevens van docenten kan je terecht op www.gltc.leidenuniv.nl.

De BA-Bijvakkengids Letteren is allereerst bedoeld voor de bachelorstudenten, evenals de in maart verspreide BA-Bijvakkenbrochure. Maar ook doctoraalstudenten kunnen in hun vrije keuzeruimte deze bijvakken volgen. Zie www.studiegidsen.leidenuniv.nl/letteren/bijvakken. Op deze site is tevens een overzicht van keuzevakken te vinden.

Van belang is ook de *algemene universitaire en facultaire informatie* die voor alle bachelor- en doctoraalstudenten van Letteren geldt. Ook die is te vinden op het web: www.studiegids.leidenuniv.nl/letteren/algemeen. Om je een idee te geven van wat daarin allemaal behandeld wordt, volgen hier de hoofdstuktitels:

1. Informatiebronnen naast deze gids
2. Collegegelden en studiefinanciering
3. Studentenstatuut, examenregeling, fraude, klachtrecht
4. Studentenvoorzieningen en -ondersteuning
5. Colloquium doctum en toelating met buitenlandse diploma's
6. De Faculteit der Letteren
7. Informatie- en communicatietechnologie (ICT)
8. Talencentrum en Inter Consultancy Bureau
9. Kennistekorten wegwerken
10. Studeren in het buitenland
11. Loopbaancentrum Letteren.

Hoofdstuk 4 bevat informatie van de universitaire dienst ICS (Internationalisering, Communicatie en Studenten). Omdat veruit de meeste algemene faciliteiten en regelingen voor Leidse studenten van ICS uitgaan, en je daar ook heen moet voor folders of afspraken met studentendecanen en -psychologen (en anderen), volgen hier nog de adresgegevens van de Informatiebalie ICS: Plexus, Kaiserstraat 25, tel. 071-5278011; e-mail: informatiecentrum@ics.leidenuniv.nl; website: www.studenten.leidenuniv.nl, onder 'Studeren'.

Tot slot een tip: bekijk alle webinformatie eens goed, direct aan het begin van het studiejaar!

2 BEREIKBAARHEIDSGEGEVENS

2.1 Adres

Bezoekadres

Opleiding Griekse en Latijnse Taal en Cultuur (GLTC)
Doelensteeg 16
WSD-gebouw 1174
kamer 005.

Correspondentieadres

Opleiding GLTC
Postbus 9515
2300 RA Leiden.

2.2 Secretariaat

Mw. drs. J. Kars
Doelensteeg 16, WSD Gebouw 1174, kamer 005
tel.: 071-527 2672, fax: 071-527 2798
e-mail: secrgltc@let.leidenuniv.nl
Openingstijden: ma. 13-17, di. 13-17, wo. 13-17. Telefonisch ook bereikbaar op ma.-
en vr. -ochtend.

Studiepunt Letteren

Het Studiepunt Letteren informeert letterenstudenten over studiemogelijkheden en voorzieningen binnen de Faculteit der Letteren. Je kunt hier terecht met al je vragen. Ook verzorgt het Studiepunt de verkoop van readers aan studenten. Voor meer info, kijk op www.studiepuntletteren.leidenuniv.nl.

2.3 Studiecoördinator

Mw. drs. J. Kars
Doelensteeg 16, WSD Gebouw 1174, kamer 102a
tel.: 071-527 2665
e-mail: j.kars@let.leidenuniv.nl
spreekuur: di. 9.00-10.00 uur en op afspraak.

2.4 Studie-informatie

Voor algemene informatie over de opleiding: www.gltc.leidenuniv.nl.
Voor roosterinformatie en cursusomschrijvingen: www.studiegids.leidenuniv.nl/gltc.

2.5 Opleidingsbestuur

Het opleidingsbestuur bestaat uit een voorzitter (in principe een hoogleraar), een secretaris en een student-lid. Daarnaast kan er een adviserend lid zijn. Bij de samenstelling van het bestuur wordt zoveel mogelijk een representatieve vertegenwoordiging van

de verschillende disciplines binnen de opleiding nagestreefd. De zittingstermijn voor de drie docentleden is twee jaar, voor het student-lid een jaar. Het opleidingsbestuur is belast met de organisatie van het onderwijsprogramma van de opleiding en is verantwoordelijk voor de goede gang van zaken binnen de opleiding in het algemeen. Het vergadert in de onderwijsperiode gemiddeld een keer in de twee tot drie weken. Bij de vergaderingen is in principe de studiecoördinator aanwezig.

voorzitter: mw. prof.dr. J. Booth

secretaris: vacature

student-lid: M.H.K. Jansen (*m.h.k.jansen@umail.leidenuniv.nl*)

2.6 Opleidingscommissie

De opleidingscommissie heeft tot taak het opleidingsbestuur gevraagd en ongevraagd van advies te dienen inzake onderwijsaangelegenheden in de breedste zin van het woord. Het is het gremium waarin gekozen studentenvertegenwoordigers van alle jaren en docenten van alle vijf bij de opleiding betrokken vakken op basis van gelijkwaardigheid van gedachten wisselen over opzet en uitvoering van het studieprogramma. Zo worden de evaluaties van de verschillende studieonderdelen kritisch besproken, evenals de lopende studieprogramma's; plannen voor verbetering van het onderwijs worden steeds aan de opleidingscommissie voorgelegd.

voorzitter: dr R.M. van den Berg

secretaris: Esther Jongste (*e.y.jongste@umail.leidenuniv.nl*)

docentleden: dr. R.M. van den Berg, dr. L.B. van der Meer, prof.dr. K.A.E. Enenkel, dr. H.F.J. Horstmanshoff, , dr A.M. Rademaker

student-leden: Paula Breuning, Farnaz Farshadpour, Esther Jongste, Coen Maas, Michel den Uijl

2.7 Examencommissie

De examencommissie is belast met het organiseren en coördineren van de tentamens en examens van de opleiding en ziet daarbij toe op de goede gang van zaken. Onderwijsprogramma's van individuele studenten dienen ter goedkeuring voorgelegd te worden aan de examencommissie. De examencommissie vergadert in de onderwijsperiode gemiddeld een keer in de twee tot drie weken. Bij de vergaderingen is in principe de studiecoördinator aanwezig.

voorzitter: prof. dr. K.A.E. Enenkel

secretaris: dr M.P. Cuypers

lid: dr R.M. van den Berg

3 ALGEMENE INFORMATIE OVER DE OPLEIDING

3.1 De geschiedenis van de opleiding

In Leiden bestaan al sinds de oprichting van de Universiteit in 1575 leerstoelen Latijn en Grieks. Daarmee heeft Leiden de oudste opleiding 'klassieke talen' van Nederland. Maar aan de aard van de opleiding, die tegenwoordig niet voor niets 'Griekse en Latijnse Taal en Cultuur' (GLTC) heet, is sinds de zestiende eeuw heel wat veranderd. De studierichting heeft zich ontwikkeld van een opleiding met vrijwel exclusieve aandacht voor de talen en het vervaardigen van tekstedities tot een brede academische opleiding waarin een groot scala aan cultuurhistorische, literaire en taalkundige vakken in samenhang beschouwd wordt en zo een beeld biedt van de wereld van de Oudheid en haar belang voor onze huidige samenleving. Naast de docenten op het gebied van de Griekse en Latijnse taal- en letterkunde heeft de opleiding binnen de eigen formatie

specialisten op het gebied van de Antieke Wijsbegeerte, Materiële Cultuur van de Oudheid, Renaissance- en Neolatijn en de Papyrologie. Daarnaast maakt de opleiding ook gebruik van de expertise van hoogleraren en medewerkers, aangesteld bij andere opleidingen en faculteiten, in de Oude Geschiedenis, Antieke Wijsbegeerte, en Klassieke Archeologie.

3.2 Het onderzoek

Alle hoogleraren en medewerkers verrichten naast hun onderwijsactiviteiten ook onderzoek: voor een kwalitatief hoogwaardige universiteit is die verwevenheid van onderzoek en onderwijs natuurlijk van groot belang. Op dit moment speelt een groot deel van het onderzoek zich op de volgende terreinen af:

- interpretatie van Griekse filosofische teksten
- archaische en hellenistische poëzie
- communicatiestrategieën en retorica in Griekse teksten
- ideeën over taal en literatuur in de Grieks-Romeinse Oudheid
- Latijnse liefdespoëzie van de klassieke periode
- Latijnse literatuur van de Renaissance
- sociaal-economische geschiedenis van de Oudheid
- geschiedenis van de geneeskunst
- geschiedenis van Sparta
- iconografie van de Griekse en Romeinse kunst
- materiële cultuur van de Oudheid
- het platonisme
- uitgave van Griekse papyri uit Egypte.

3.3 Afdelingen

3.3.1 Grieks

mw. drs. S.J. Bakker
dr M. Buijs
drs. C.L. Caspers (aio)
dr. M.P. Cuypers
mw. drs. S.V. Herman
drs. C.C. de Jonge (aio)
drs. H.H. Koning
mw. dr. M. van Raalte
dr. A.M. Rademaker
mw. prof.dr. I. Sluiter

3.3.2 Latijn

mw. prof.dr. J. Booth
dr. S. Busch
prof.dr. K.A.E. Enenkel
drs. M.A.J. Heerink
drs. H.H. Koning
mw. drs. F.J.G. Limburg (aio)
drs. R.L. van der Wal

3.3.3 Oude Geschiedenis (opleiding Geschiedenis)

dr P. Erdkamp
mw. drs. Ch.É. van Harmelen (aio)
mw. drs S.C. Hin (aio)
dr. H.F.J. Horstmanshoff

prof.dr. L. de Ligt
dr. F.G. Naerebout
dr S. Northwood
drs J. Pelgrom (aio)
mw. drs S. Roselaar (aio)
dr. H.W. Singor
dr. J.H.M. Strubbe
dr. L.E. Tacoma

3.3.4 Materiële Cultuur van de Oudheid

dr. F.T. van Straten

3.3.5 Klassieke Archeologie (Faculteit der Archeologie)

prof.dr. J.L. Bintliff
dr. L.B. van der Meer
dr. P.G.P. Meyboom
dr. M.J. Versluys
prof.dr. W.J.H. Willems

3.3.6 Antieke Wijsbegeerte

dr. R.M. van den Berg (*opleiding GLTC*)
prof.dr. F.A.J. de Haas (*Faculteit der Wijsbegeerte en Faculteit der Letteren*)
mw. drs. M.E.M.P.J. Leunissen (aio) (*Faculteit der Wijsbegeerte*)
mw. drs. M. Martijn (aio) (*Faculteit der Wijsbegeerte*)

3.3.7 Papyrologie

mw. drs. F.A.J. Hoogendijk
dr. B.P. Muhs
prof.dr. K.A. Worp

3.3.8 Vakdidactiek

mw. drs. A.F. van der Plaat

3.3.9 Vakreferent UB

drs. M.P. Cock

3.4 Opleidingsbibliotheek/ voorzieningen studiezaal UB

De universiteitsbibliotheek (UB) is gevestigd op Witte Singel 27. De vakreferent Griekse en Latijnse Taal en Cultuur is drs M.P. Cock. In de UB is een aparte leeszaal met een uitgebreide handbibliotheek (met o.a. de Loeb-serie met Grieks/ Latijnse tekst en Engelse vertaling) en een zichtkast met de lopende jaargangen van relevante tijdschriften. De boeken in de leeszaal zijn niet uitleenbaar; wel uitleenbaar zijn de boeken in het zogenoemde 'gesloten magazijn' en die uit het 'open magazijn' in de kelder, waar oudere jaargangen van de meest gangbare tijdschriften staan. Daarnaast is in Doelensteeg 16 (gebouw 1174) een opleidingsbibliotheek Geschiedenis/Kunstgeschiedenis ingericht. In de afdeling Oude Geschiedenis van deze bibliotheek vindt men bijvoorbeeld de Griekse en Latijnse teksten met Engelse vertaling in de Loebserie. In het Archeologisch Centrum, Reuvensplaats 4 (gebouw 1176), is een opleidingsbibliotheek (Klassieke) Archeologie gevestigd.

3.5 Opleidingsblad, vakdispuut en andere activiteiten

3.5.1 Opleidingsblad

FRONS, het opleidingsblad van GLTC, wil een uitgebalanceerd beeld geven van de bezigheden en interesses van Leidse classici door middel van bijdragen van studenten en docenten, interviews, rubrieken, etc. De rubriek 'Berichten van het OLB en de OLC' biedt informatie over het bestuurlijke reilen en zeilen van de opleiding. *FRONS* verschijnt vijf keer per jaar en is af te halen op het secretariaat. Bijdragen zijn welkom in het postvak van de *FRONS* en op frosglct@yahoo.com. Van de lezers wordt een bijdrage gevraagd – jaarlijks min. €12,- van medewerkers, €7,- van studenten (postabonnement €3,- extra).

3.5.2 Vakdispuut

Leiden kent het oudste vakdispuut Klassieke Talen van Nederland: het Collegium Classicum cui nomen M.F. (collclassMF@hotmail.com). Eerstejaars studenten krijgen in het begin van het collegejaar informatie over de activiteiten. Tevens presenteert het dispuut zich in de eerste aflevering van iedere jaargang van *FRONS*. Verder zijn er de opleidingsoverschrijdende disputen R.E.U.V.E.N.S. (voor studenten Archeologie, GLTC, Oude Geschiedenis en Kunstgeschiedenis met hoofdvak Klassieke Archeologie) en Agape (voor studenten met belangstelling voor laatantieke, vroegchristelijke en byzantijnse cultuur). De activiteiten van deze disputen worden geafficheerd op de prikborden van de WSD-gebouwen 1174, 1175 en 1176.

3.5.3 Studenten Overleg Klassieke Talen (STOK)

Dit studentenoverleg wordt georganiseerd door de student-leden van het OLB en de OLC. Het overleg speelt een belangrijke rol in de onderwijsevaluatie en andere kwesties die een goede afstemming van docenten en studenten vereisen.

4 DE OPLEIDING GRIEKSE EN LATIJNSE TAAL EN CULTUUR

4.1 Toelatingseisen

Om tot de opleiding GLTC te worden toegelaten moet men tenminste één van de twee talen in zijn eindexamenpakket hebben ofwel vóór aanvang van de studie aannemelijk hebben gemaakt dat men één van de talen op eindexamenniveau beheerst. Het is in het laatste geval zeer raadzaam voor nader advies in een zo vroeg mogelijk stadium contact met de betreffende afdeling op te nemen.

Voor Grieks wende men zich tot dr. M.P. Cuypers, voor Latijn tot mw. prof. dr. J. Booth.

Voor toegang met een buitenlands diploma zijn geen vaste regels te geven. Een aanvraag moet in ieder geval zeer ruim (soms een jaar) vóór aanvang van de studie worden ingediend. Voor informatie en hulp kunt u zich wenden tot het Informatiecentrum van het Expertisecentrum Internationalisering, Communicatie en Studenten (ICS), telefoon 071-527 8011 of e-mail informatiecentrum@ics.leidenuniv.nl.

Studenten die niet één van de bovengenoemde vooropleidingen hebben gedaan, kunnen een colloquium doctum afleggen om toegang te krijgen tot de universiteit, mits zij 21 jaar worden voor het beoogde studiebegin. Een colloquium doctum-brochure inclusief aanvraagformulier is op te vragen bij de Studielijn, tel. 071-527 1111, Studielijn@ics.leidenuniv.nl. Informatie over het colloquium doctum voor Letterenstudies is verkrijgbaar bij het Studiepunt Letteren (www.studiepuntletteren.leidenuniv.nl).

4.2 Regelingen

Het studiereglement van de opleiding GLTC en de verschillende examenregelingen zijn te vinden op:

<http://www.gltc.leidenuniv.nl/Opleidingsinformatie>

4.3 Opbouw van de opleiding in haar geheel (oude stijl)

Bij de opleiding GLTC oude stijl zijn twee fasen te onderscheiden: de eerste omvat een cursus van vier jaar en is voor iedereen die aan de toelatingseisen voldoet toegankelijk, de tweede heeft een duur afhankelijk van de aard van de opleiding en is slechts toegankelijk voor een beperkt aantal studenten.

De *eerste fase* heeft een tweeledig doel: voor te bereiden op de tweede fase (de beroepsopleiding), en een meer algemene vorming te bieden waardoor men in staat is te solliciteren naar een variëteit aan maatschappelijke functies.

De *tweede fase* kent twee typen beroepsopleiding: de lerarenopleiding en de onderzoeksopleiding (zie hieronder onder vervolgopleidingen). Beide opleidingen zijn voor een beperkt aantal studenten toegankelijk. In het geval van de *lerarenopleiding* wordt jaarlijks door het ministerie van OC&W aangegeven hoeveel studenten toegelaten mogen worden; de maatschappelijke behoefte is hier de maatstaf. Overigens is die behoefte momenteel vele malen groter dan het aantal afstuderende classici, zodat iedereen die aan de formele toelatingcriteria van de lerarenopleiding voldoet op toelating mag rekenen. Bij de *onderzoeksopleiding* gaat het om de aanstelling als 'assistent-in-opleiding' voor een periode van vier jaar. De toelating tot de onderzoeksopleiding geschiedt volgens een open sollicitatieprocedure.

4.3.1 Opbouw van de eerste fase

De eerste fase van de opleiding in de oude stijl omvat vier jaar. Elk studiejaar beslaat 42 studiepunten (stp) of 60 ECTS oftewel 1680 studiebelastingsuren (sbu) [1 stp = 40 sbu; 1

ECTS = 28 sbu]. Het totaal van de eerste fase beslaat $4 \times 42 = 168$ stp = 240 ECTS. De eerste fase omvat twee examens: het propedeutisch examen en het doctoraal examen. De *propedeuse* omvat een vast programma van één studiejaar waarin alle vakken die tot de opleiding behoren aan bod komen.

De *doctoraalfase* omvat drie studie jaren. De doctoraalfase behelst een voor ieder verplicht gedeelte dat het gehele tweede jaar beslaat. Deze *voortgezette basisopleiding* (D1) maakt tezamen met de propedeuse de basisopleiding uit.

Na de basisopleiding volgen twee studie jaren waarin studenten een zekere keuzevrijheid hebben, het *keuzegedeelte* (D2). Voor de invulling van het keuzegedeelte geldt een aantal randvoorwaarden; deze zijn afhankelijk van de gekozen variant. Men kan kiezen tussen een algemeen doctoraaldiploma GLTC en een doctoraaldiploma dat toegang geeft tot de lerarenopleiding. Een student die wil meedingen naar een aanstelling in de onderzoekopleiding doet er goed aan zijn pakket zo te profileren dat zijn belangstelling voor het terrein van onderzoek in kwestie zichtbaar wordt.

Schematisch weergegeven ziet de opbouw van de eerste fase er als volgt uit:

Propedeuse	(1e jaar)	42 stp	60 ECTS
Voortgezette basisopleiding (D1)	(2e jaar)	42 stp	60 ECTS
Keuzegedeelte (D2)	(3e/4e jaar)	84 stp	120 ECTS
Totaal		168 stp	240 ECTS

4.3.2 Opbouw van de tweede fase (vervolgopleidingen)

Postdoctorale onderzoekopleiding

Facultaire promotieplaatsen

Afgestudeerden met zeer goede studieresultaten en de ambitie om verder te gaan in de wetenschap kunnen solliciteren naar een *aio*-plaats (assistent-in-opleiding). De letterenfaculteit heeft jaarlijks ongeveer acht *aio*-plaatsen voor de sector ‘Westerse talen / Historische en kunstwetenschappen’, en circa zes plaatsen voor de sector ‘Niet-Westen’. Neolatinisten kunnen meedingen naar de jaarlijkse plaats bij het onderzoeksinstituut LINT.

De *aio*-aanstelling duurt gewoonlijk vier jaar (voltijd). Sollicitaties naar een promotieplaats bij een onderzoeksinstituut worden door een commissie daarvan beoordeeld, waarna deze beoordeling marginaal wordt getoetst door het faculteitsbestuur. Elke sollicitant dient aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- Alle voor het doctoraalexamen nodige studieprestaties moeten zijn afgerond en het doctoraaljudicium moet bekend zijn;
- De studieresultaten dienen in het algemeen zeer goed te zijn en het gekozen vakkenpakket dient blijk te geven van wetenschappelijke belangstelling;
- Er moet een (niet te kleine) doctoraalscriptie met enige diepgang zijn geschreven, die minstens met een 8 is gewaardeerd.

De promotieplaatsen gaan in principe in per september. Voor de selectie wordt in december in MARE geadverteerd.

NWO-promotieplaatsen

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) heeft jaarlijks een zeer klein aantal promotieplaatsen beschikbaar. NWO hanteert bij de selectie ongeveer dezelfde voorwaarden als de faculteit (zie boven). De aanvraag voor een promotieplaats van NWO moet worden ingediend door de beoogde promotor, tot wie men zich ook kan wenden om inlichtingen.

N.B.: Ook zonder Aio-aanstelling kan men na afronding van het doctoraal promotieonderzoek doen. Voorwaarde is dat men een hoogleraar bereid vindt het onderzoek te begeleiden.

Universitaire lerarenopleiding

De eerstegraads leraar

Wie leraar wil worden kan aan het Centrum voor de Lerarenopleiding van de Universiteit Leiden (ICLON) een eerstegraads bevoegdheid behalen. Deze bevoegdheid geldt voor de bovenbouw van HAVO en VWO en natuurlijk ook voor de onderbouw en het MBO.

Arbeidsmarktontwikkelingen

Er is in korte tijd een groot tekort aan docenten ontstaan. Dat zal de komende tien jaar o.a. als gevolg van demografische ontwikkelingen en de vele docenten die met pensioen gaan alleen maar groter worden. De vraag naar docenten neemt dus sterk toe. De lerarenopleiding speelt hierop in door met scholen en universiteiten nieuwe en aantrekkelijke opleidingsroutes te ontwikkelen.

Opleidingsroutes

De weg naar de eerstegraads onderwijsbevoegdheid bestaat uit twee gedeelten. Het eerste deel is een predoctorale oriëntatie op het beroep van docent en op de lerarenopleiding, die plaats vindt via het keuzevak 'Leren en Communiceren' (te volgen in de vrije keuzeruimte van de doctoraalfase). Het tweede deel is de eigenlijke lerarenopleiding. Deze opleiding kan op diverse wijzen doorlopen worden en kenmerkt zich door optimale flexibiliteit. De volgende twee opleidingsroutes zijn beschikbaar:

- *Postdoctorale opleiding*: bedoeld voor wie het doctoraal in een schoolvak hebben behaald. Ook kandidaten met een afwijkend doctoraal of een HBO-opleiding komen hiervoor in aanmerking; zij moeten mogelijk nog aanvullend vakonderwijs volgen.
- *Duale opleiding*: letterenstudenten die minimaal 126 stp / 180 ECTS in hun vakstudie hebben behaald (drie afgeronde studie jaren), kunnen het afstuderen combineren met een lerarenopleiding, gekoppeld aan een beperkte betaalde baan in het voortgezet onderwijs. Geïnteresseerden kunnen solliciteren op het banenaanbod van de met het ICLON samenwerkende opleidingsscholen. Om deze combinatie te kunnen realiseren wordt de opleidingsduur met een jaar verlengd. Aan het eind van het vijfde jaar behalen de studenten zowel het doctoraalexamen als de eerstegraads bevoegdheid.

Maatwerk

Het ICLON streeft ernaar voor alle DiO's (docenten in opleiding) een opleiding op maat aan te bieden. Na binnenkomst van de aanmelding wordt een afspraak gemaakt voor een intakegesprek met de vakdidacticus van het schoolvak waarvoor de bevoegdheid geldt. De intakeprocedure wordt afgesloten met het opstellen van een individuele leerovereenkomst.

Werken en studeren

De lerarenopleiding bestaat voor de helft uit theorie en voor de helft uit praktijk op een school voor voortgezet onderwijs. Indien er voldoende vacatures zijn kan hieraan voor alle opleidingsroutes vorm worden gegeven door een arbeidscontract aan een school. De omvang van de baan is afhankelijk van het gekozen opleidingstraject. Voor duale

studenten betreft het een baan van beperkte omvang om voldoende tijd over te houden voor de doctoraalstudie.

Het ICLON heeft met geselecteerde opleidingsscholen een overeenkomst gesloten waarin geregeld wordt dat het ICLON en deze scholen gezamenlijk leraren gaan opleiden. De combinatie van leren en werken onder begeleiding wordt vastgelegd in zogenaamde leerarbeidsovereenkomsten. DiO's kunnen solliciteren naar het banenaanbod van de opleidingsscholen. Het ICLON heeft daarin een bemiddelende rol.

Het grote voordeel van het werken aan een opleidingsschool is dat het ICLON de kwaliteit van de begeleiding op de school garandeert en het feit dat deze scholen vaak een baangarantie geven. Wie op een andere school dan een opleidingsschool een baan kan vinden, kan die baan ook gebruiken als onderdeel van de opleiding. In dat geval kunnen de arbeidscondities minder gunstig zijn en kan het ICLON niet garanderen dat de begeleiding even goed is.

Wie voor een baan aan een opleidingsschool in aanmerking wil komen, kan zich het beste vóór 15 april aanmelden.

Men kan ook ervoor kiezen het praktijkdeel van de opleiding te volgen in de vorm van een stageplaats op een van de scholen. Voor de duale opleiding is een betaalde baan echter verplicht.

Studiefinanciering

Voor de lerarenopleiding bestaan mogelijkheden voor studiefinanciering. De regels voor het maximumbedrag dat mag worden bijverdiend (door les te geven) zijn voor studenten die de lerarenopleiding volgen gewoon van toepassing. Het is raadzaam na te gaan wat in uw geval van toepassing is (of via de IB-groep of via Plexus, Kaiserstraat 25, tel. 527 8011).

Nadere informatie

Eerst en vooral bij de vakdidacticus, mw. drs. A.F. van der Plaat. Adres ICLON, afdeling Lerarenopleiding: Wassenaarseweg 52, Postbus 9555, 2300 RB Leiden; tel. 527 4015.

5 DE EXAMENS EN EINDTERMEN VAN DE OPLEIDING GLTC

5.1 Propedeutisch examen

Het propedeutisch examen oude stijl bestaat uit een aantal deoltoetsen dat in de loop van de propedeuse wordt afgelegd. Uit de resultaten van deze deoltoetsen wordt het cijfer voor de verschillende vakken afgeleid. De wijze waarop dit cijfer voor de afzonderlijke vakken tot stand komt is vastgelegd in de Onderwijs- en Examenregeling, zie www.gltc.leidenuniv.nl > Opleidingsinformatie > Onderwijs- en Examenregeling. Om te slagen voor het propedeutisch examen is vereist dat men voor alle vakken van de propedeuse (Grieks, Latijn, Oude Geschiedenis, Klassieke Archeologie, Antieke Wijsbegeerte, Algemene Discipline, Referentiekader Grieks/Latijn) een voldoende (6.0) heeft behaald *c.q.* een presentieverklaring heeft verkregen.

Wie de propedeuse nog niet gehaald heeft, dient op het moment dat hij/ zij alle onderdelen heeft afgerond dit te melden bij de examencommissie en bij de secretaresse, zodat zij de nodige formaliteiten kunnen regelen.

5.2 Doctoraal examen

Het doctoraal examen oude stijl bestaat uit een aantal deoltoetsen dat in de loop van de voortgezette basisopleiding (2e jaar) en van het keuzegedeelte (3e/4e jaar) wordt afgelegd. Uit de resultaten van deze deoltoetsen wordt een cijfer voor de verschillende vakken afgeleid. De wijze waarop dit cijfer voor de afzonderlijke vakken tot stand komt is vastgelegd in de Onderwijs- en Examenregeling (www.gltc.leidenuniv.nl > Opleidingsinformatie > Onderwijs- en Examenregeling).

Om te slagen voor het doctoraal examen is vereist dat men voor alle vakken van de voortgezette basisopleiding (Grieks, Latijn, Oude Geschiedenis, Klassieke Archeologie, Antieke Wijsbegeerte, Keuzepaper, één VOC naar keuze, Referentiekader Grieks/Latijn) en voor alle vakken van het keuzegedeelte een voldoende (6.0) heeft behaald *c.q.* aan de verplichtingen heeft voldaan.

Wanneer de voortgezette basisopleiding volledig is afgerond en aan alle randvoorwaarden in het keuzegedeelte voldaan is, wordt het doctoraaldiploma uitgereikt; dit gaat vergezeld van een dossierverklaring waarop de in de doctoraalfase afgelegde studieonderdelen gespecificeerd worden met cijfer en studielast.

5.3 Eindtermen van de basisopleiding

De basisopleiding in de eerste twee studie jaren heeft tot doel datgene te bieden wat voor iedere student GLTC als noodzakelijke ondergrond moet worden beschouwd. Hieronder volgt een korte aanduiding van de inhoud en eindtermen van deze basisopleiding voor de verschillende vakken.

Grieks en Latijn

Het onderwijs in deze twee talen bestaat uit drie componenten:

- a) Taalkunde-Syntaxis
- b) Literatuurgeschiedenis
- c) (Ver)taalvaardigheid

Aan het einde van het tweede jaar zal de student voor het vak Grieks een eenvoudig stuk Attisch proza of poëzie, voor het vak Latijn een eenvoudig stuk Latijns proza of poëzie kunnen vertalen, en vragen kunnen beantwoorden met betrekking tot taalkundige en literaire kenmerken van de tekst (constructies, stijlfiguren, eenvoudige genrekenmerken, opbouw, en dergelijke).

Oude Geschiedenis

- a) Aan het einde van het tweede jaar zal de student beschikken over enige feitelijke basiskennis betreffende het chronologische verloop van de Oude Geschiedenis en betreffende de politieke en maatschappelijke verschijnselen.
- b) De student heeft kennis gemaakt met de principes van historische vraagstelling, methode en heuristiek en kan deze toepassen in een werkstuk.

Klassieke Archeologie

Het programma Klassieke Archeologie bestaat uit twee componenten:

- a) Een inleiding in het vakgebied (vaardigheden). In het algemeen zal men ten aanzien van beschikbaar archeologisch materiaal enige primaire vragen moeten beantwoorden, voor men het als bron in enig onderzoek kan betrekken: wat voor voorwerpen zijn het, waar en wanneer zijn ze gemaakt? Met kennis van vorm- en stijlontwikkeling zal men ze, op grond van uiterlijke kenmerken, op de juiste plaats in de juiste reeks moeten zetten. Een globale vertrouwdheid met de hier toegepaste principes wordt de studenten bijgebracht aan de hand van twee groepen materiaal: Griekse vaasschilderingen (tweedimensionaal medium) en Griekse sculptuur (driedimensionaal).
- b) Overzichtskennis, met daaraan gekoppeld een demonstratie van methodische aspecten. Aan het einde van het tweede jaar moet de student op de genoemde onderdelen een zodanig niveau hebben bereikt, dat hij ofwel (1) als classicus die zich niet verder in de klassieke archeologie specialiseert, archeologisch materiaal op verantwoorde wijze zal kunnen gebruiken, ofwel (2) op deze basis een adequate specialisatie in de klassieke archeologie zal kunnen bouwen.

Antieke Wijsbegeerte

Het programma Antieke Wijsbegeerte in de basisopleiding biedt de student een overzicht van de belangrijkste antieke denkers en wijsgerige stromingen (van Thales tot en met het neoplatonisme van Plotinus). In de colleges wordt tevens gericht aandacht besteed aan algemene thema's uit de antieke wijsbegeerte zoals het probleem van worden en zijn, psychologie, en ethiek. Ter illustratie worden ook tekstpassages in de oorspronkelijke taal gelezen.

Vakoverschrijdend Onderwijs (Algemene Discipline)

Iedere student in de Faculteit der Letteren heeft de verplichting zowel in het eerste als het tweede studiejaar minimaal 3 stp (4 ECTS) te besteden aan een Vakoverschrijdend college (VOC). Studenten GLTC volgen in het eerste jaar de cursus *Erflaters van onze beschaving*; en in het tweede jaar volgen zij een vrij te kiezen cursus uit het facultaire aanbod. Als vervanging voor de VOC's, die niet meer in die vorm worden aangeboden, mogen studenten ieder 4 ECTS onderdeel uit een spectrumbijvak van de Faculteit Letteren als VOC laten gelden.

5.4 Toegangseisen en instroomregeling bachelor voor studenten oude stijl

Studenten die begonnen zijn met de doctoraalopleiding, maar ervoor kiezen als bachelor af te studeren, moeten de volgende onderdelen met voldoende resultaat hebben afgerond:

1. de volledige propedeuse (42 stp./60 ECTS);

2. de ongeziene vertalingen Grieks en Latijn van het tweede jaar (in de BA maken ongeziene vertalingen standaard deel uit van ieder tentamen);
  3. het referentiekader van het tweede jaar of het BA3-college Methoden en Technieken;
  4. ten minste 67 stp./96 ECTS voor de talen, waarvan minstens 24 stp./34 ECTS voor iedere taal;
  5. ten minste 3 stp./4 ECTS zelfstandige literatuur (pensum) Grieks of Latijn;
  6. de Geïntegreerde activiteit (3 of 5 stp./4 of 7 ECTS);
  7. ten minste evenveel punten voor de cultuurhistorische vakken als het BA-programma voorschrijft, te weten 9 stp./12 ECTS Oude Geschiedenis, 6 stp./8 ECTS Klassieke Archeologie/ Materiële Cultuur en 6 stp./8 ECTS Antieke Wijsbegeerte (inclusief de propedeusepunten);
  8. ten minste twee werkcolleges van 5 stp./8 ECTS (of 3 werkcolleges van 3 stp.), waarvan ten minste één bij een taal;
  9. een werkstuk of scriptie van 9 stp./12 ECTS;
  10. 15 stp./20 ECTS bijvakruimte buiten GLTC.
- Studenten die van deze overstapregeling gebruik willen maken, wordt dringend aangeraden in overleg te treden met de studietoelichting.

6 INSCHRIJVING EN TENTAMINERING COLLEGES

6.1 Inschrijving colleges

Voor alle hoorcolleges en werkcolleges in het Keuzegedeelte geldt dat men zich uiterlijk twee weken voor het begin van het college dient in te schrijven via de map 'Inschrijvingen' bij het secretariaat. Voor de colleges Oude Geschiedenis, Klassieke Archeologie en Antieke Wijsbegeerte dient men zich in te schrijven bij secretariaten van de desbetreffende opleidingen.

6.2 Voorwaarden voor het afleggen van tentamens

In de regel geldt dat studenten uitsluitend aan een tentamen uit het keuzegedeelte mogen deelnemen indien de onderdelen van het vak in kwestie uit de basisopleiding zijn afgerond.

6.3 Toetsen

- a) *Lectuurpensa Latijn*: opgave met vermelding van de te toetsen onderdelen uiterlijk drie weken voor de toetsingsdatum bij de begeleidende docent;
- b) *Lectuurpensa Grieks*: mondelinge toetsing na afspraak;
- c) Voor *herkansingen* geldt dat deze alleen afgelegd mogen worden op de daartoe vastgestelde herkansingsdata (zie OER), en dat men zich hiertoe uiterlijk 2 weken van tevoren moet opgeven bij het secretariaat.

6.4 Registratie studieresultaten

De resultaten van tentamens, werkgroepen en scripties worden door het secretariaat van de opleiding verwerkt in het geautomatiseerde administratiesysteem ISIS/S&S. Daarvoor is het noodzakelijk dat er gebruik wordt gemaakt van een aantal vaste codes die overeenkomen met de afgelegde studieonderdelen, zoals ook vermeld in deze studiegids.

Mondelinge en schriftelijke tentamens worden gedateerd op de dag van aflegging, werkstukken en scripties worden gedateerd op de dag dat de docenten/ scriptiebegeleiders het cijfer toekennen. Docenten verplichten zich tot een tijdige correctie en geven de resultaten direct door aan het secretariaat. Tentamenuitslagen van GLTC worden

gepubliceerd op het mededelingenbord van GLTC in gebouw 1174; studenten kunnen hun tentamenresultaten ook via U-TWIST opvragen (<http://ulcn.leidenuniv.nl/u-twist.html>). Tweemaal per jaar krijgen studenten een cijferoverzicht thuisgestuurd. Zij dienen deze lijst zorgvuldig te controleren en eventuele hiaten of fouten zo spoedig mogelijk aan het secretariaat door te geven.

Studenten die in het kader van hun opleiding cursussen volgen aan andere Nederlandse of buitenlandse universiteiten, dienen daar zelf om studiebewijzen te vragen en deze zo spoedig mogelijk te bezorgen bij de studieadministratie van de eigen opleiding.

Het is de verantwoordelijkheid van de student dat de administraties van de universiteit en de opleiding steeds over zijn of haar juiste adres beschikken (dit is het adres waarop men het best en snelst wordt bereikt). Adreswijzigingen dient men onmiddellijk door te geven aan de centrale administratie. Dat kan via U-TWIST:

<http://ulcn.leidenuniv.nl/u-twist.html> of bij de centrale Informatiebalie, Studentencentrum Plexus, Kaiserstraat 25. Het secretariaat van de opleiding kan zelf geen adreswijzigingen doorvoeren in de centrale administratie!

Veel communicatie vindt tegenwoordig plaats via email. De opleiding maakt gebruik van umail-adressen, d.w.z. het emailadres dat iedere student van de universiteit gekregen heeft. Het is mogelijk mailtjes die naar dit umailadres gestuurd worden, te laten doorsturen naar een ander emailadres dat wellicht vaker gebruikt wordt. Dit kan ingesteld worden via www.gltc.leidenuniv.nl > 'studenten' > 'forwarden umail'. Het is de verantwoordelijkheid van de student regelmatig zijn of haar umail te bekijken, of te zorgen voor het forwarden van de umail naar een ander adres.

7 RANDVOORWAARDEN

Het studieprogramma van het keuzegedeelte (het derde en vierde jaar) onderscheidt zich van dat van de propedeuse en voortgezette basisopleiding doordat het aan de student keuzemogelijkheden biedt. Iedere student kan in deze periode zijn eigen programma samenstellen uit een aanbod van de afdelingen binnen de opleiding GLTC en desgewenst gedeeltelijk daarbuiten. Hierbij geldt een aantal *randvoorwaarden* die betrekking hebben op de vorm, inhoud en omvang van het samen te stellen programma. Naast en boven de algemene randvoorwaarden die gelden voor alle studenten die het doctoraaldiploma in de opleiding GLTC wensen te behalen [A], is er een aantal specifieke randvoorwaarden die gelden voor alle studenten die in aanmerking willen komen voor toelating tot de tweede fase – hetzij tot de lerarenopleiding [B] hetzij tot de onderzoeksopleiding [C].

A. Algemene randvoorwaarden doctoraaldiploma GLTC

Voor alle studenten die het doctoraaldiploma in de opleiding GLTC wensen te behalen gelden bij de samenstelling van het pakket in het keuzegedeelte de volgende randvoorwaarden:

- 1 Iedere student mag ten hoogste 42 stp (60 ECTS) vrij besteden buiten de opleiding GLTC: het zgn. **vrije keuzegedeelte**.
- 2 Iedere student moet een **hoofdvak** kiezen uit de vakken Griekse Taal- en Letterkunde, Latijnse Taal- en Letterkunde, Oude Geschiedenis, Klassieke Archeologie, Antieke Wijsbegeerte. Onder hoofdvak wordt verstaan een vak waaraan de student tenminste 25 stp (35,7 ECTS) besteedt.
- 3 Iedere student moet tenminste **één schriftelijk werkstuk** (scriptie) maken, dat binnen het hoofdvak valt en waaraan tenminste 15 stp (21,5 ECTS) besteed wordt.
- 4 Iedere student moet tenminste aan **één werkcollege** deelnemen dat niet binnen het kader van het hoofdvak valt. In het geval van een cultuurhistorisch hoofdvak een werkcollege bij Grieks of Latijn, in geval van een taal als hoofdvak een cultuur-

historisch werkcollege. Dit werkcollege omvat 8 stp (11,4 ECTS) bij de Algemene variant (zie ad A) en 5 stp (7,2 ECTS) bij de variant Lerarenopleiding.

- 5 De onderwijsactiviteiten dienen zo te worden gekozen dat **drie van de vijf onder 2 genoemde vakken** in het keuzepakket vertegenwoordigd zijn.
- 6 Iedere student moet tenminste aan **één geïntegreerde activiteit** deelnemen. Aan deze activiteit dienen tenminste 5 stp (7,2 ECTS) besteed te worden.
- 7 Iedere student moet tenminste **één vakoverschrijdend college (VOC)** volgen, naar vrije keuze. Aan deze activiteit dienen tenminste 3 stp (4 ECTS) besteed te worden.
- 8 De samenstelling van het keuzepakket behoeft de formele **goedkeuring** van de examencommissie van de opleiding GLTC.

B. Specifieke randvoorwaarden voor toelating tot de tweede fase lerarenopleiding

Voor alle studenten die in aanmerking wensen te komen voor toelating tot de lerarenopleiding in de tweede fase ('aspirant docenten') gelden naast en boven de algemene randvoorwaarden (A) de volgende specifieke randvoorwaarden:

- 1 Iedere aspirant docent moet de tot de eerste fase behorende **didactische cursus** volgen (7 stp/10 ECTS).
- 2 Iedere aspirant docent moet ter afronding van de opleiding in (ver)taalvaardigheid in het keuzegedeelte **tenminste 32 stp (46 ECTS) aan de beide talen** besteden: tenminste 16 stp (23 ECTS) aan Griekse Taal- en Letterkunde en 16 stp (23 ECTS) aan Latijnse Taal- en Letterkunde.
- 3 Voor de aspirant docent geldt bij de keuze van het **hoofdvak** het volgende:
  - a Bij de keuze van een **cultuurhistorisch vak** (Oude Geschiedenis, Klassieke Archeologie, Antieke Wijsbegeerte) als hoofdvak gelden **de randvoorwaarden genoemd onder A en B.1 en B.2**.
  - b Bij de keuze van een **taal** (Griekse Taal- en Letterkunde, Latijnse Taal- en Letterkunde) als hoofdvak moet de aspirant docent:
    - i **tenminste 20 stp (29 ECTS) aan de taal als hoofdvak** besteden naast en boven de 32 stp (46 ECTS) die aan de beide talen besteed moeten worden (**B.2**).
    - ii de verplichting van **één werkcollege (A.4)**, bij een cultuurhistorisch vak (Oude Geschiedenis, Klassieke Archeologie, Antieke Wijsbegeerte) vervullen.

Randvoorwaarde **3.b.i** is nodig om het verplichte programma voor de talen aan te vullen tot de volwaardige invulling van het hoofdvak als taal. Randvoorwaarde **3.b.ii** heeft tot doel de noodzakelijke breedheid van de opleiding te garanderen.

C. Specifieke randvoorwaarde voor toelating tot de tweede fase onderzoekopleiding

Voor alle studenten die in aanmerking wensen te komen voor toelating tot de onderzoekopleiding in de tweede fase geldt naast en boven de algemene randvoorwaarden (A) de volgende specifieke randvoorwaarde:

Iedere aspirant-onderzoeker moet tenminste 25 stp (36 ECTS) besteed hebben *aan het vak waarop de onderzoekopleiding in de tweede fase betrekking heeft*.

Ad A: Algemene randvoorwaarden

Blijkens het hieronder volgende rekenvoorbeeld resulteert het uitsluitend voldoen aan de algemene randvoorwaarden **A.2 t/m 7** in een keuzepakket van totaal 42 stp (60 ECTS).

A.2	Hoofdvak	25 stp
A.3	schriftelijk werkstuk: reeds bij hoofdvak gedaan	
A.4	één werkcollege buiten hoofdvak	8 stp
A.5	één hoorcollege buiten de vakken van A.2 en A.4 bijv. A.2 Grieks, A.4 Latijn, A.5 OG	1 stp
A.6	Geïntegreerde activiteit	5 stp
A.7	VOC	3 stp
Totaal		42 stp
A.1	vrije keuzegedeelte	42 stp
Totaal		84 stp

Toelichting bij A.4: studenten die geen lectuurpensa in hun programma opnemen, moeten het werkcollege Latijn of Grieks van 5 stp, dat zij bij een cultuurhistorisch vak verplicht volgen, uitbreiden met 3 stp lectuur uit de in het werkcollege behandelde Griekse of Latijnse auteur(s). Het pensum wordt in overleg met de betrokken student(en) vastgesteld door de werkcollegedocent(en) en door deze mondeling of schriftelijk getoetst. Bij de bepaling van de pensumomvang gelden dezelfde paginanormen als bij de reguliere lectuurpensa.

Ad B: Specifieke randvoorwaarden lerarenopleiding

Op grond van een combinatie van de algemene randvoorwaarden (**A**) en de specifieke randvoorwaarden (**B**) kunnen de volgende rekenvoorbeelden opgesteld worden van het minimum-keuzepakket van de aspirant docent volgens twee varianten, (1) met een taal als hoofdvak, en (2) met een cultuurhistorisch vak als hoofdvak.

(1) een taal als hoofdvak

A.2 + B.3.b.i	(aanvulling tot) hoofdvak = taal	20 stp
B.2	Grieks lerarenpakket	16 stp
	Latijn lerarenpakket	16 stp
A.3	Schriftelijk werkstuk: reeds bij hoofdvak gedaan	
A.4 + B.3.b.ii	één werkcollege cultuurhistorisch vak	5 stp
A.5	bijv. A.2 Grieks, A.3 Grieks, B.2 Latijn, A.4 OG	
A.6	Geïntegreerde activiteit	5 stp
B.1	Didactische cursus	7 stp
A.7	VOC	3 stp
Totaal		72 stp
A.1	vrije keuzegedeelte	12 stp
Totaal		84 stp

(2) een cultuurhistorisch vak als hoofdvak

A.2 + B.3.a	hoofdvak = cultuurhistorisch	25 stp
B.2	Grieks lerarenpakket	16 stp
	Latijn lerarenpakket	16 stp
A.3	Schriftelijk werkstuk: reeds bij B.2 gedaan	
A.4	één werkcollege taal	5 stp
A.5	bijv. A.2 OG, B.2 Grieks, B.2 Latijn, A.3 OG, A.4 Grieks/Latijn	

A.6	Geïntegreerde Activiteit	5 stp
B.1	Didactische cursus	7 stp
A.7	VOC	3 stp
Totaal		77 stp
A.1	vrije keuzegedeelte	7 stp
Totaal		84 stp

Uit deze rekenvoorbeelden blijkt dat het *minimum keuzepakket* bij de variant met een taal als hoofdvak 72 stp omvat, en bij de variant met een cultuurhistorisch vak als hoofdvak 77 stp omvat. Voor het vrije keuzegedeelte (te vullen met onderwijsactiviteiten naar vrije keuze binnen of buiten GLTC) blijven maximaal 12, resp. 7 van de 42 stp over. Bij deze relatief grote inperking van het vrije keuzegedeelte speelt (afgezien nog van de facultaire verplichting tot het opnemen van één VOC van 3 stp in het keuzegedeelte) een doorslaggevende rol de overweging dat bij de opleiding GLTC de lerarenopleiding resulteert in het verkrijgen van een *dubbele lesbevoegdheid voor Grieks én Latijn*. Naar het oordeel van de opleiding is het niet mogelijk d.m.v. een korter programma dan minimaal 156, resp. 161 stp (= 84 stp basisopleiding + 72, resp. 77 stp van het keuzegedeelte) een voor dit doel verantwoorde opleiding te realiseren.

Ad C. Specifieke randvoorwaarde onderzoekopleiding

Het minimumpakket van de aspirant-onderzoeker komt overeen met dat van de student die uitsluitend aan de algemene randvoorwaarden voldoet: zie het rekenvoorbeeld bij de algemene randvoorwaarden (A). Voor de aspirant-onderzoeker die tegelijkertijd aan de voorwaarden voor toelating tot de lerarenopleiding in de tweede fase wil voldoen, gelden uiteraard naast de specifieke randvoorwaarde C de specifieke randvoorwaarden B.1 t/m 3. Het programma is echter zo opgesteld dat de student die voor toelating tot de lerarenopleiding in de tweede fase in aanmerking wenst te komen, in feite de mogelijkheid heeft voldoende tijd te besteden aan één 'researchvak'. Met andere woorden, een student kan zijn/haar pakket zo samenstellen dat de mogelijkheid open blijft voor een tweede fase opleiding zowel voor wetenschappelijk onderzoeker als voor docent.

De keuze van de wetenschappelijke variant zal in de meeste gevallen impliceren dat de student na beëindiging van de eerste fase wil solliciteren naar een promotieplaats. Aangezien men daarbij moet concurreren met kandidaten uit andere vakgebieden en van andere universiteiten en een belangrijk beoordelingscriterium de kwaliteit van de scriptie is, is binnen het hoofdvak het onderdeel scriptie van zeer groot belang. Het is zaak in een vroeg stadium met de afdeling van het hoofdvak te overleggen over een invulling van het hoofdvak die de meeste kansen biedt met het oog op carrièreplanning.

7.1 Goedkeuring van individuele programma's

Het programma dat iedere student in het keuzegedeelte wenst te volgen dient ter goedkeuring te worden voorgelegd aan de examencommissie van de opleiding GLTC. Het voorgestelde studiepakket wordt vervolgens door de secretaris van de examencommissie gecontroleerd. Eventuele wijzigingen van het goedgekeurde programma, waartoe de wens in de loop van het derde/vierde jaar bij de student kan opkomen, behoeven de goedkeuring van dezelfde commissie. Zie ook www.gltc.leidenuniv.nl > Opleidingsinformatie > Examencommissie.

7.2 Vernieuwing studieprogramma keuzegedeelte

Met ingang van het cursusjaar 1999–2000 is het programma voor het keuzegedeelte (derde en vierde jaar) ingrijpend herzien. Het nieuwe programma voor het keuzegedeelte geldt in principe alleen voor studenten die in 1999–2000 of later aan het keuzegedeelte (derde/vierde jaar) zijn begonnen. Voor studenten die reeds eerder aan het keuzegedeelte begonnen zijn volgens een eerder geldend programma geldt dat zij het keuzegedeelte volgens het in hun aanvangsjaar geldende programma voltooien. Het zal echter vaak in het belang van de (studievoortgang van de) student zijn bepaalde onderdelen van het keuzegedeelte volgens het nieuwe programma te absolveren. In het algemeen zullen aanvragen met die strekking ingewilligd worden, maar een aanvraag tot aanpassing van de invulling van het keuzegedeelte behoeft te allen tijde de expliciete goedkeuring van de examencommissie van de opleiding GLTC. Voor het verkennen van de mogelijkheden wende men zich in eerste instantie tot de studietoelichting.

7.3 Doctoraalscriptie

De doctoraalscriptie schrijft men in principe geheel binnen het kader van het hoofdvak, waarbij een hoofdvakdocent optreedt als begeleider en een tweede hoofdvakdocent als referent. Het is echter ook mogelijk een 'geïntegreerde' scriptie te schrijven, dat wil zeggen een cultuurhistorische scriptie met een sterke talige component of een talige scriptie met een sterke cultuurhistorische component. Bij scripties van dit type treedt een docent van het hoofdvak op als eerste, een docent van de andere betrokken discipline als tweede begeleider; in voorkomende gevallen treedt een derde docent op als referent. De scriptie worden formeel ondergebracht bij het hoofdvak. Van de betrokken docenten dient er tenminste één in vaste dienst te zijn.

De eisen gesteld aan de omvang van de doctoraalscriptie variëren per afdeling en per docent; informeer ernaar alvorens aan uw scriptieonderzoek te beginnen. De omvang is deels ook afhankelijk van de gekozen probleemstelling en de hoeveelheid te verwerken primaire en secundaire literatuur. Voor het schrijven (exclusief voorbereidend lezen/materiaal verzamelen) van 1 pagina scriptie staat 8 uur.

Voor aanwijzingen ten behoeve van het schrijven van een scriptie zie www.gltc.leidenuniv.nl > opleidingsinformatie .> scriptiewijzer.

7.4 De vrije keuzeruimte: A- en B-vakken, minimale studielast per keuzevak

Letterenstudenten die per 1996 t/m 2001 met de propedeuse zijn begonnen, mogen **maximaal de helft van de vrije keuzeruimte met A-vakken vullen.**

A-vakken zijn de meeste taalvaardigheidsvakken en voorts alle vakken van inleidende aard. Alle propedeuse-onderdelen hebben de A-status, maar ook doctoraalvakken kunnen van A-niveau zijn. B-vakken gaan dieper in op beperktere stof en/of vergelijken verschillende wetenschapsterreinen en benaderingen; ze vereisen meer kritisch denkwerk en flinke eigen bijdragen van de student.

Een gevolg van deze differentiatie is, dat wie de propedeuse van een tweede studie voltooit, hiermee slechts de helft van de vrije keuzeruimte mag invullen (de resterende studiepunten kunnen worden aangetekend op de dossierverklaring bij de doctoraalbul).

In de universitaire Keuzevakkengids en bij de Bachelorbijvakken van Letteren, die doctoraalstudenten ook als keuzevak kunnen volgen, (www.studiegids.leidenuniv.nl) wordt het niveau aangegeven met de getallen 100, 200, 300 of 400. Hiervan zijn 100 en 200 te beschouwen als A-niveau, 300 en 400 als B-niveau. Waar het niveau van keuzevakken onduidelijk blijft, wordt dit bepaald door de hoofdvakexamencommissie. De studielast per keuzevak dient **minimaal 6 stp/ 8 ECTS** te zijn. Keuzevakken van kleinere omvang moeten met extra opdrachten tot dit minimum worden aangevuld.

7.5 European Credit Transfer System (ECTS)

Vanaf september 2002 worden in heel Europa studieprogramma's in de Bachelor-Masterstructuur gegoten. Tegelijk is het de bedoeling dat de omvang van studieonderdelen uitgedrukt gaat worden in Europese studiepunten ECTS van 28 sbu, in plaats van in Nederlandse studiepunten van 40 sbu. De Universiteit Leiden heeft het ECTS-systeem in september 2002 ingevoerd, zowel voor de nieuwe Bachelorprogramma's als voor de oude doctoraalprogramma's. In deze gids wordt studielast echter uit praktische overwegingen in 'oude' studiepunten uitgedrukt, waar relevant vergezeld van de corresponderende ECTS-waarde.

Omrekening: tegenover 42 Nederlandse studiepunten staan 60 ECTS. Bij precieze omrekening is 1 studiepunt 1,43 ECTS (globaal: 1 studiepunt = 1,4 ECTS).

8 KEUZEPAKKETTEN

8.1 Griekse Taal- en Letterkunde

Het programma Grieks kent de onderdelen hoorcollege, werkcollege, leatuurtentamen (leatuurpensum), scriptie, zelfstudie en privatissimum.

A. *Verplicht programma aspirant docenten (16 stp)*

1 hoorcollege	1 stp
1 werkcollege	5 stp
leatuurpensum	10 stp

Dit programma kan desgewenst uitgebreid worden, bijv. met extra colleges of zelfstudie (bijv. van Griekse teksten in aansluiting bij een cultuurhistorisch hoofdvak, of van secundaire literatuur met betrekking tot een onderdeel van het leatuurpensum).

Lectuurpensum

- Het leatuurpensum voor aspirant-docenten (10 stp) valt uiteen in drie delen van respectievelijk 2, 3 en 5 stp (in deze volgorde af te leggen).
- Het 2-punts tentamen wordt mondeling afgenomen door een van de docenten Grieks over een pensum uit Herodotus en Homerus/Hesiodus.
- De 3- en 5-punts tentamens worden mondeling afgenomen door mw. prof. dr. I. Sluiter (bij afwezigheid wordt zij vervangen door mw. dr. M. van Raalte) en mogen gemengd worden samengesteld uit poëzie en proza (liefst met enigszins samenhangende inhoud). De verhouding proza/poëzie moet over het hele pensum bekeken ca. 50/50 zijn.
- Bij elk tentamen dienen per studiepunt ca. 30 pagina's secundaire literatuur te worden bestudeerd (ca. 60 pagina's voor het 2-punts tentamen, ca. 90 pagina's voor het 3-punts tentamen en ca. 150 pagina's voor het 5-punts tentamen).
- Bij elk tentamen wordt kennis van de relevante delen van de Griekse literatuurgeschiedenis verondersteld (op te doen uit bijv. de *Cambridge History of Greek Literature*, Lesky of Dover). Verder wordt men geacht de gangbare commentaren op de te lezen teksten te raadplegen en de inleidingen van deze commentaren door te nemen.
- Voordat men met de voorbereiding van een tentamen begint, overlegge men met de docent die het tentamen afneemt over de invulling van pensum en secundaire literatuur.

Voor de samenstelling van pensum gelden de volgende normen:

Proza

Historiografie	Thucydides	20 pagina's OCT	= 40 sbu
	Herodotus	30 pagina's OCT	= 40 sbu
	Post-klassiek	30 pagina's OCT	= 40 sbu
Retorisch proza	Demosthenes	20 pagina's OCT	= 40 sbu
	Overige redenaars	30 pagina's OCT	= 40 sbu
Wijsgerig proza	Plato	30 pagina's OCT	= 40 sbu
	Aristoteles	20 pagina's OCT	= 40 sbu
	Post-klassiek	30 pagina's OCT	= 40 sbu

Poëzie

Epiek	Homerus	1200 vv.	= 40 sbu
	Hesiodus	828 resp. (<i>W&D</i>) of 1022 vv. (<i>Theogonie</i>)	= 40 sbu
	Apollonius Rhodius	800 vv.	= 40 sbu
Lyriek	tenm. 1 ode van Pindarus	200 vv.	= 40 sbu
Drama	Aeschylus	1 tragedie (ca. 1075 vv.)	= 60 sbu
	Sophocles, Euripides	1 tragedie (1250-1500 vv.)	= 60 sbu
	Aristophanes, Menander	1 komedie	= 40 sbu

- In het pensum dienen tenminste vertegenwoordigd te zijn:
  - (1) twee van de drie genres historiografisch, retorisch en wijsgerig proza;
  - (2) twee van de drie genres epiek, lyriek en drama (tragedie/komedie), waaronder tenminste 2 stp drama. In het geval van Aeschylus' *Agamemnon* telt de 'selectie' (ca. 620 verzen), aangevuld met vertaling, als 1 tragedie. Maximaal 0,5 stp drama mag worden ingevuld met twee tragedies in vertaling.
- Voor het 3- en 5-punts tentamen kan in principe Herodotus niet meer worden gekozen en voor epos alleen een andere tekst dan de voor het 2-punts tentamen bestudeerde; afwijkingen van deze regel dienen te worden beargumenteerd.

Met vragen die rijzen bij de lectuur kan men terecht bij de medewerkers Grieks:

Drs C.C. de Jonge	postklassiek proza (Lucianus, Plutarchus, etc.)
Dr M. van Raalte	filosofisch proza (Plato, Aristoteles), postklassieke poëzie (Theocritus, Apollonius, etc.)
Dr A.M. Rademaker	archaische lyriek, tragedie, komedie, hexameter-poëzie (Homerus, Hesiodus, hymnen)
Dr M.P. Cuypers	retorisch proza (Lysias, Demosthenes, etc.), historisch proza (Herodotus, Thucydides, Xenophon)

Hebt u maar een paar vragen (over een willekeurige auteur) dan kunt u ook terecht bij drs. C.L. Caspers (118B) tijdens het pensumspreekuur.

B. Hoofdvak (36 resp. 25 stp)

- a. In combinatie met het programma voor aspirant docenten (zie onder A) (16 stp + onderstaande 20 stp)

1 werkcollege	5 stp
scriptie	15 stp
- b. Niet in combinatie met het lerarenprogramma (25 stp)

1 werkcollege	5 stp
lectuurpensum	5 stp

scriptie 15 stp

Het leatuurpensum van 5 stp bestaat uit 3 stp proza en 2 stp poëzie, of andersom, naar keuze. Het omvat tenminste drie genres, waaronder in elk geval drama. Keuzemogelijkheden, vaststelling, begeleiding en toetsing: zie onder A.

NB: het 5-punts pensum voor hoofdvakkers die niet aan lerarenverplichtingen willen voldoen mag niet worden opgesplitst in deeltentamina.

C. Keuzevak

Elk gewenst aantal studiepunten. Te regelen in overleg met de afdeling.

8.2 Latijnse Taal- en Letterkunde

Het programma Latijn kent de onderdelen hoorcollege, werkcollege, leatuurtentamen (leatuurpensum), scriptie, zelfstudie, privatissimum en (voor studenten die vóór 1997–98 aan het keuzegedeelte zijn begonnen) introductiecollege.

A. Verplicht programma aspirant docenten (16 stp)

1 hoorcollege	1 stp
1 werkcollege	5 stp
leatuurpensum	10 stp

Dit programma kan desgewenst uitgebreid worden, bijvoorbeeld met extra colleges of zelfstudie van Latijnse teksten of secundaire literatuur, in aansluiting bij het door de student samengestelde doctoraalprogramma.

Lectuurpensum

Het leatuurpensum Latijn (voor aspirant docenten minimaal 10 stp, voor hoofdvakstudenten Latijn 5 stp) is herzien met de volgende doelstellingen:

- (i) om studenten gedurende het gehele programma Latijnse teksten in de oorspronkelijke taal te laten lezen;
- (ii) om meer keuze en flexibiliteit aan te bieden om aan ieders individuele voorkeur te kunnen voldoen;
- (iii) om alle studenten aan te moedigen om een grote variëteit aan teksten te lezen, zowel binnen als buiten het centrale canon van teksten en auteurs.

Met ingang van 1 juni 2003 geldt de volgende regeling:

1. Studenten mogen niet meer *beginnen* met het oude pensum. Studenten die al een begin hebben gemaakt met het oude pensum dienen in overleg met de hoogleraar vervanging voor het resterende pensum af te spreken.
2. Het nieuwe pensum bestaat uit 3 delen: in principe zijn de delen A en B verplicht voor alle studenten; deel C is optioneel. Studenten die na september 2003 aan hun pensum *beginnen*, moeten deel A afronden voordat zij in deel B of C tentamen kunnen doen. Keuzevakstudenten Latijn en studenten die eerder dan september 2003 begonnen zijn aan hun pensum, kunnen in voorkomende gevallen na overleg met de hoogleraar Latijn ook meteen met deel B of C beginnen.
3. Deel A van het pensum beslaat 2 stp en kan alleen in combinatie met een hoorcollege afgelegd worden. De te lezen tekst is afhankelijk van het onderwerp van het college. Het

pensum wordt samen met het bijbehorende 1 stp hoorcollege getoetst aan het eind van de collegeperiode. Het totaal aantal punten voor hoorcollege en pensum is 3 stp. Met ingang van het collegejaar 2005-6 wordt het hoorcollege in combinatie met A-pensum niet meer standaard aangeboden. Wie dit onderdeel nog moet doen dient contact op te nemen met prof. dr J. Booth.

4. Deel B omvat minimaal 3 en maximaal 6 stp. Deel C is optioneel en omvat maximaal 3 stp. Voor het aanbod van teksten zie hieronder. De delen B en C worden schriftelijk getoetst op drie tentamendata: op de laatst beschikbare vrijdag van januari, de eerst beschikbare vrijdag van mei en de laatst beschikbare vrijdag van augustus. Tentamen doen op andere dan de genoemde data is niet toegestaan. De tentamendata zijn te vinden op www.studiegidsen.leidenuniv.nl/gltc.

5. Per tentamen wordt een minimum van 3 stp getoetst. Het tentamen mag bestaan uit een samenstelling van onderdelen uit B en C. Studiepunten worden pas toegekend wanneer het complete tentamen waarvoor men zich heeft opgegeven met voldoende resultaat is afgelegd.

6. Aspirant docenten kunnen kiezen tussen de volgende pensumpaden:

- a. (A) 2 stp (+ 1 stp hc) + (A) 2 stp (+ 1 stp hc) + (B/C) 6 stp (totaal 10 stp pensum + 2 stp hoorcollege; B minimaal 3 stp)
- b. (A) 2 stp (+ 1 stp hc) + (B/C) 8 stp (getoetst in eenheden van 4+4 óf 3+3+2)(totaal 10 stp pensum + 1 stp hoorcollege; B minimaal 5 stp)

7. Hoofdvakstudenten Latijn die slechts het minimum van 5 stp pensum willen doen, kunnen kiezen tussen de volgende pensumpaden:

- a. (A) 2 stp (+ 1 stp hc) + (B) 3 stp (5 stp + 1 stp hoorcollege)
- b. (B/C) 5 stp (5 stp, samen getoetst; B minimaal 3 stp)

8. Het aanmeldingsformulier voor het tentamen over de delen B en C moet **uiterlijk 3 weken** voor de tentamendatum bij de docent die de student begeleidt heeft ingeleverd worden. Er wordt één tentamen gemaakt voor alle deelnemende studenten; elke student beantwoordt alleen die vragen die op zijn/haar pensum betrekking hebben.

9. Op het tentamen wordt van studenten verwacht dat zij een vloeiende en correcte vertaling van het Latijn naar het Nederlands (of Engels) kunnen maken, en dat zij vragen kunnen beantwoorden over de context, inhoud, taal en stijl van bepaalde passages. Het is verplicht de tekstedities zoals opgegeven in onderstaande lijst te gebruiken en het commentaar te raadplegen. Soms wordt aangeraden ook een gedetailleerder commentaar te raadplegen. Studenten worden geacht op de hoogte te zijn van de problemen die door commentatoren ter sprake worden gebracht, en moeten een kritische beoordeling van hun argumenten kunnen geven. Secundaire literatuur maakt niet meer standaard deel uit van het pensum, tenzij specifiek vermeld. Een grondige raadpleging van de commentaren dient als vervanging hiervan.

10. *Iedere student moet zijn/haar keuze van teksten overleggen en opgeven in een persoonlijk gesprek met de hoogleraar Latijn, hoewel een andere docent de student kan begeleiden bij het lezen. Vóór dit gesprek dient de student een zogenaamde leeslijst (proza en poëzie) in te vullen, waarop kan worden aangegeven welke teksten door de student al gelezen zijn. Deze leeslijsten zijn op het secretariaat verkrijgbaar.*

Deel B: Centraal (minimaal 3 stp, maximaal 6 stp)

Proza:

- Cicero, *De oratore* II.28 (vanaf *Tum omnes...*) t/m 83 ; II.178 t/m 216, ed. A.S. Wilkins, Amsterdam 1962 (1 stp)
- Cicero, *Tusculanae disputationes* IV (geheel), ed. Th. W. Dougan, New York 1979 (2 stp)
- Cicero, *Brutus* 301-333, ed. B. Kytzler, Munich 1977 (1 stp)
- Cicero, *Select letters*, ed. D.R. Shackleton Bailey, Cambridge 1980, brief 11, 15, 18, 24, 28, 78 (1 stp)
- Sallustius, *Catilinae coniuratio* 1-20, ed. P. McGushin, Bristol 1980 (1 stp)
- Livius I.1-28, ed. R.M. Ogilvie, Oxford 1975 (2 stp)
- Livius VI,1-25, ed. C.S. Kraus, Cambridge 1994 (2 stp)
- Seneca, *Select letters*, ed. W.C. Summers, Bristol 1983, brief 7, 28, 43, 54, 55, 56, 57, 63, 77, 79, 80 (2 stp)
- Tacitus, *Annales* IV.1-60, ed. R. Martin-A.J. Woodman, Cambridge 1989 (2 stp)
- Quintilianus, *Inst. Or.* III.4; 7; 9, ed. J. Adamietz, Munich 1966 (1 stp)

Poëzie:

- Plautus, *Casina* 1-34, 89-854 (+ rest in vertaling), ed. W.T. MacCary and M.M. Willcock, Cambridge 1976 (2 stp)
- Terentius, *Eunuchus* 1-45, 207-390, 507-1095 (+ rest in vertaling), ed. J.A. Barsby, Cambridge 1999 (2 stp)
- Lucretius, *De Rerum Natura* III. 1-257, 323-95, 417-509, 615-669, 713-75, 830-1094 (+ rest in vertaling), ed. P.M. Brown, Aris & Phillips, Warminster 1997; De editie van E.J. Kenney (Cambridge 1971) moet ook geraadpleegd worden. (2 stp)
- Vergilius, *Eclogae*, ed. R. Coleman, Cambridge 1977 (2 stp); De editie van W.V. Clausen (Oxford 1994) moet ook geraadpleegd worden.
- Vergilius, *Georgica* IV, ed. R.F. Thomas, Cambridge 1988 (1 stp)
- Vergilius, *Aeneis* II, ed. R.G. Austin, Oxford 1964 (2 stp)
- Vergilius, *Aeneis* VI, 264-755, ed. R.G. Austin, Oxford 1977 (1 stp)
- Horatius, *Oden* II, ed. D.A. West, *Vatis Amici*, Oxford 1998 (1 stp); De editie van R.G. M. Nisbet & M. Hubbard (Oxford 1978) moet ook geraadpleegd worden.
- Horatius, *Epistulae* I, ed. R.G. Mayer, Cambridge 1994 (2 stp)
- Propertius, *Elegiae* I, ed. R.J. Baker, Aris and Phillips, revised edition, 2000 (2 stp); De editie van W.A. Camps, Cambridge 1961 moet ook geraadpleegd worden.
- Ovidius, *Amores* II, ed. J. Booth, Aris and Phillips, revised edition, Warminster 1999 (2 stp); De editie van J.C. McKeown (Leeds 1998) moet ook geraadpleegd worden.
- Ovidius, *Heroides* 18-21, ed. E.J. Kenney, Cambridge 1996 (2 stp)
- Lucanus, *De Bello Civili* II, ed. E. Fantham, Cambridge 1992 (2 stp)
- Juvenalis, *Satiren*, 1 en 3 uit *Satiren* boek I, ed. S.M. Braund, Cambridge 1996 (1 stp); de editie van E. Courtney (London 1980) moet ook geraadpleegd worden.

Deel C: Extra (maximaal 3 punten)

Proza:

- Seneca, *De brevitate vitae* (geheel), ed. J.D. Duff, Cambridge 1915 (2 stp)
- Apuleius, *Cupid and Psyche*, ed. E.J. Kenney, Cambridge 1990 (2 stp)

Apuleius, *Metamorphosen* I, ed. A. Scobie, Meisenheim am Glan 1975
(1 stp)
Minucius Felix, *Octavius*, ed. G. Quispel, Leiden 1949 (2 stp); Voor
vertaling o.a. ed. B. Kytzler, Reclam 1977.
Augustinus, *Confessiones*, ed. G. Clark, Cambridge 1994 (1 stp per boek)

Neolatijn:

Petrarca, *Epistola posteritati* (geheel), ed. K.A.E. Enenkel, Amsterdam
1998, met artikel ('Modelling the Humanist') (1 stp)
Petrarca, *De vita solitaria* I,1,1-8; I,2, ed. K.A.E. Enenkel, Leiden 1990,
(1stp)
Canter, *Dyalogus de solitudine* II, 1-76, ed. K.A.E. Enenkel, Frankfurt a/M
1995 (2 stp)
Lipsius, brieven in *Iusti Lipsi Epistolae (ILE)* I, 1-7 (1 stp)
Heinrich Bebel, *Comoedia de optimo studio iuvenum (Über die beste Art
des Studiums für junge Leute)* (geheel), ed. W. Barner, Stuttgart
1982 (2 stp)

Poëzie:

Tibullus I and II, ed. K.F. Smith, Darmstadt 1964 (2 stp); De editie van R.
Maltby (Leeds 2002) moet ook geraadpleegd worden.
Corpus Tibullianum IV, ed. H. Tränkle, Berlin-New York 1990 (bevat de
bepaalde Sulpicia-gedichten). (1 stp)
Appendix Vergiliana (ed. W.V. Clausen e.a., Oxford 1965): *Culex*, ed. M.
Schmidt, Berlin 1959 (1 stp)
Ciris, ed. H. Hielkema, Utrecht 1941 (2 stp)
Seneca, *Medea*, ed. H.M. Hine (Aris & Phillips serie), Warminster 2000
(2 stp)
Seneca, *Phaedra*, comm. Coffey & Mayer, Cambridge 1990 (2 stp)
Persius, selected *Satirae*, ed. J. Conington-H. Nettleship, Hildesheim
1966 (2 stp)
Martialis, *Epigrammata* I, ed. P. Howell, London 1980 (1 stp)
Stadius, *Silvae* IV, ed. K.M. Coleman, Oxford 1988 (1 stp)
Silius Italicus, *Punica*, ed. J.D. Duff. London etc. 1927 (Loeb edition)
(1 stp per boek)
Valerius Flaccus, *Argonautica* II, ed. H.M. Poortvliet, Amsterdam 1991
(1 stp)
Claudianus, *De Raptu Proserpinae*, ed. M. Platnauer, London etc. 1922
(Loeb edition, vol. III) (1 stp per boek)
Ausonius, *Mosella*, ed. C. Hosius, Hildesheim 1966 (1 stp.); De editie van
R.P.H. Green (Oxford 1991) moet ook geraadpleegd worden.
Carmina Burana, DTV (Deutscher Taschenbuch Verlag) nr. 2063 (Dünndruck).
Vollständ. Ausgabe des Originaltextes und des Krit. Ausg. Von A. Hilka und O.
Schumann, Heidelberg, 1930-1970.
Nr. 1; 3; 6; 10; 19; 29; 33; 39; 50; 52; 58; 59; 63; 64; 66; 76; 77; 85; 88; 91; 92; 102.
N.B. De nummers van de gedichten komen overeen met de volledige kritische
editie door Hilka en Schumann, die bij de voorbereiding van dit tentamen
eveneens gebruikt kan worden. (1 stp)

B. Hoofdvak (36 resp. 25/26 stp)

- a. in combinatie met het verplichte programma voor aspirant docenten (zie onder A)
(16 stp + onderstaande 20 stp):
1 werkcollege   5 stp

scriptie	15 stp
b. niet in combinatie met het programma voor aspirant docenten (25/26 stp)	
1 werkcollege	5 stp
1 hoorcollege	1 stp (alleen in combinatie met pensum A)
leatuurpensum	5 stp (zie §7 van de pensumregeling)
scriptie	15 stp

C. Keuzevak

Elk gewenst aantal studiepunten. Te regelen in overleg met de afdeling.

8.3 Oude Geschiedenis

Het programma Oude Geschiedenis kent de onderdelen hoorcollege, werkcollege, literatuurtentamen en scriptie; daarnaast:

doctoraal werkcollege: Oude Geschiedenis maakt onderscheid tussen het *werkcollege* (wc), dat bij de opleiding Geschiedenis tot het stamdoctoraal (tweede jaar) behoort en het *doctoraal werkcollege* (dwc), dat tot het voortgezet doctoraal (derde/vierde jaar) behoort. Studenten die deelnemen aan een dwc lezen vooraf een opgegeven literatuurpakket, dat in de eerste collegeweken besproken of getoetst wordt; aan de inhoud en omvang van referaat en werkstuk worden hogere eisen gesteld.

colloquium: College waarin gevorderde studenten ruim 1000 pagina's uit fundamentele werken over belangrijke stromingen, grote thema's of invloedrijke studies bestuderen en bespreken, waarbij verleden én heden aan de orde komen. Tijdens de contacturen staat discussie centraal; evt. wordt aandacht besteed aan het schrijven van recensies. Het college wordt afgesloten met een mondeling tentamen. Twee contacturen per week gedurende 1 semester.

hulpvak: Inleiding tot de bestudering van de belangrijkste soorten bronnen van de Oude Geschiedenis: literaire (vooral historiografische), epigrafische (inscripties) en papyrologische bronnen; geschiedenis van het vak; antieke en moderne chronologie; 'aanvullende wetenschappen' als demografie. Twee contacturen per week gedurende 1 semester. Schriftelijk tentamen over de op college behandelde stof en een opgegeven literatuurpakket.

Voor de samenstelling van de studiepakketten geldt:

1. De student doet een voorstel aan de afdeling Oude Geschiedenis met betrekking tot de invulling van zijn studiepakket. Naarmate er meer studiepunten aan Oude Geschiedenis worden besteed, wordt meer variatie in de gebruikte werkvormen verlangd.
2. Van wie aan Oude Geschiedenis 12 of meer studiepunten besteden, wordt in ieder geval verwacht dat zij deelnemen aan hoor- én werkcolleges; van wie minder uren aan Oude Geschiedenis besteden, wordt deelname aan één van deze activiteiten verwacht.

8.4 Klassieke Archeologie

Het programma Klassieke Archeologie kent de onderdelen hoorcollege, werkcollege, literatuurtentamen en scriptie; daarnaast:

excursie: Voor alle studenten die een hoofdaccent leggen op Klassieke Archeologie (25 stp of meer) dient een exemplarische directe confrontatie met de voorwerpen van studie in hun eigen context onderdeel te zijn van het studieprogramma: dat wil zeggen verplichte deelname aan een historisch-topografisch gerichte excursie naar één der kerngebieden van de klassieke cultuur (3 stp = 1 week voorbereiding + 2 weken

excursie). Als introductie wordt deelname aan het doctoraal werkcollege in het eerste semester aanbevolen.

stage: Studenten die op Klassieke Archeologie een hoofdaccent leggen, wordt aanbevolen stage te lopen bij een archeologische survey, opgraving of museum.

A. Hoofdvak (25 stp)

Een hoofdvak Klassieke Archeologie omvat tenminste:

excursie	3 stp
scriptie	15 stp

Studenten die Klassieke Archeologie als hoofdvak kiezen, dienen contact op te nemen met prof. dr. J. Bintliff om de verdere invulling van het hoofdvakprogramma te bepalen.

B. Keuzevak

Elk gewenst aantal studiepunten. Te regelen in overleg met de afdeling.

8.5 Antieke Wijsbegeerte

Het programma Antieke Wijsbegeerte kent de onderdelen hoorcollege, werkcollege, zelfstudie en scriptie.

A. Hoofdvak (25 stp)

Een hoofdvak Antieke Wijsbegeerte omvat tenminste:

1 hoorcollege	1 stp
2 werkcolleges	variabel
scriptie	15 stp

Studenten die Antieke Wijsbegeerte als hoofdvak kiezen, wordt aangeraden contact op te nemen met prof. dr. F.A.J. de Haas voor overleg over het programma.

B. Keuzevak

Elk gewenst aantal studiepunten. Te regelen in overleg met de afdeling.

8.6 Verplichte onderdelen binnen de opleiding GLTC

Geïntegreerde Activiteit

In dit verplichte college wordt een centraal thema ('goden', 'patronage', 'utopie') behandeld vanuit de invalshoek en expertise van drie of meer verschillende vakken, waaronder tenminste twee cultuurhistorische. Het college beslaat twee contacturen per week gedurende één semester. De werkvorm is een combinatie van hoor- en werkcollege: het thema wordt ingeleid door de docenten, daarna (ast) houden studenten referaten; zij sluiten het college af met een werkstuk (4 stp) en een tentamen (1 stp). Dit college is ook een verplicht onderdeel voor de bachelorstudenten (3de jaars). Zij volgen het college voor 4 ECTS.

Vakgroepoverschrijdend College

Studenten GLTC die in 1999–2000 of later aan het keuzegedeelte zijn begonnen, dienen ook in het keuzegedeelte één vakgroepoverschrijdend college (VOC) te volgen van minimaal 3 stp (4 ECTS), vrij te kiezen uit het facultaire aanbod (met uitzondering van

‘Erflaters van onze beschaving’ en het in de voortgezette basisopleiding gekozen college). Voor die studenten die nog een VOC moeten doen geldt met ingang van cursusjaar 2003-4 dat zij ieder 4 ECTS onderdeel van een spectrumbijvak als vervanging voor een VOC mogen volgen.

8.7 Aan de studie verwante keuzepakketten

Een aantal aan de opleiding GLTC verwante vakken biedt de mogelijkheid een keuzepakket samen te stellen (ter invulling van de vrije keuzeruimte):

Papyrologie

Papyrologie is de bestudering van de literaire en niet-literaire papyri die naast de overige talige en niet-talige bronnen een uiterst interessante en belangrijke bron van informatie vormen op alle gebieden van de oudheid. Het Papyrologisch Instituut is gehuisvest in de Universiteitsbibliotheek. Naast een inleidend college over de bestudering van de Griekse papyrusteksten zijn er mogelijkheden zich verder in de papyrologie te bekwamen in het college ‘Paleografie van de Griekse papyri’, waarin Griekse papyri op foto of in origineel bestudeerd worden, en in het ‘Werkcollege Papyrologie’, waarin de geleerde methoden en technieken kunnen worden toegepast op een bepaald thema. Voor meer informatie wordt geadviseerd contact op te nemen met prof. dr. K. Worp of mw. drs. F.A.J. Hoogendijk (tel. 527 2906).

Neolatijn (Humanistisch Latijn)

Neolatijn of Humanistisch Latijn is het Latijn dat in de periode ±1400–±1600 in (wetenschappelijke) geschriften gebruikt werd sinds het optreden van de Humanisten in de verschillende delen van Europa. Het collegeaanbod omvat een tweedejaarsblok; verder kan in overleg een programma worden samengesteld. Belangstellenden kunnen contact opnemen met prof. dr. K.A.E. Enenkel.

Middeleeuwse Wijsbegeerte

De opleiding Antieke en Middeleeuwse Wijsbegeerte (Faculteit der Wijsbegeerte) biedt de mogelijkheid om een keuzevak Middeleeuwse Wijsbegeerte bij het doctoraalexamen GLTC op te nemen. De omvang en de invulling van dit keuzevak wordt vastgelegd in overleg met de docent, dr. E.P. Bos (tel. 527 2009). Het keuzevak bestaat uit het volgen van colleges, literatuurstudie en een scriptie.

8.8 Andere keuzeonderdelen

Stages

Stages die direct met het studieprogramma verbonden zijn, zijn de archeologische stages voor studenten met hoofdvak Klassieke Archeologie en de stage die deel uitmaakt van de predoctorale didactische cursus. Daarnaast kan men stage lopen bij instellingen die een met de opleiding verwante taak uitoefenen, zoals het Museum van Oudheden of het Constantijn Huygens Instituut in Den Haag. Tenslotte kan men solliciteren op een niet-vakgebonden stageplaats, bijv. bij een krant of overheidsinstelling. Voor meer informatie en een volledig overzicht van de beschikbare stageplaatsen wende men zich tot de stagecoördinator van de Faculteit, mw. drs. B.C. Sumer, bereikbaar via het Loopbaancentrum Letteren. Alle stages die niet direct met het studieprogramma verbonden zijn behoeven de formele goedkeuring van de Examencommissie (te verlenen voor aanvang).

Assistentschap Lopend Onderzoek (ALO)

Een gedeelte van de vrije keuzeruimte kan ook gevuld worden met een zogeheten ALO-schap van maximaal 6 stp. Het werk van een 'Assistent Lopend Onderzoek' is inhoudelijk van aard en direct gerelateerd aan de inhoud van onderzoek en/of onderwijs van de afdeling die het hoofdvak van de ALO verzorgt. Voor elke ALO wordt een individueel werkplan opgesteld, dat ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de examencommissie van de opleiding GLTC. Deze commissie ontvangt na beëindiging een kort, schriftelijk verslag van de verrichte werkzaamheden. Beschikbare ALO-plaatsen worden door de afdelingen openbaar bekend gemaakt; ook kan een student zich met een onderzoeksvorstel op het gebied van zijn hoofdvak richten tot een docent van de betreffende afdeling.

Arbeidsmarktgerichte keuzevakken

Uit arbeidsmarktonderzoeken blijkt dat het merendeel van de afgestudeerden van de meeste letterenstudies werk vindt buiten het eigen vakgebied, bijvoorbeeld in managementfuncties bij overheid en bedrijfsleven. De vrije keuzeruimte in de doctoraalfase biedt studenten de mogelijkheid zich d.m.v. keuzevakken en stage (zie boven) gericht voor te bereiden op bepaalde niet-vakgebonden functies of arbeidsmarktsectoren. Eén van de mogelijkheden voor wie geïnteresseerd is een praktijkgericht keuzevak is het volgen van de praktijkstudies. De drie PraktijkStudies van Letteren (Journalistiek & Nieuwe Media, Management en Europese Unie Studies) hebben de status van bachelorbijvak gekregen. Ze blijven echter toegankelijk voor doctoraalstudenten.

Informatie over de PraktijkStudies is te vinden:

- a) www.studiegidsen.leidenuniv.nl/letteren/bijvakken (bachelorbijvakkengids);
- b) www.praktijkstudies.leidenuniv.nl (site van de praktijkstudies);

Keuzevakken aan andere instellingen

Wanneer voor een bepaald vakgebied in Leiden geen onderwijs wordt gegeven, kan men een keuzevak elders volgen; daarbij gelden de gebruikelijke voorwaarden voor de invulling van keuzevakken (zie § 9, randvoorwaarden). Over erkenning, inschaling en waardering in stp/ECTS van elders gevolgde keuzevakken beslist de Examencommissie GLTC. Overleg daarom met de secretaris van deze commissie *alvorens* het vak te volgen. Voor het vervangen van een verplicht studieonderdeel door een elders te volgen college is daarnaast toestemming van de hoogleraar van de betreffende afdeling vereist.

Buitenlands studieverblijf

Het is ook mogelijk een gedeelte van de studie te realiseren met studiepunten behaald in het buitenland. Dit geldt vanzelfsprekend met name voor de vrije keuzeruimte. Toestemming (vooraf) van de Examencommissie is vereist. Daarbij gelden de gebruikelijke voorwaarden voor de invulling van keuzevakken. Wil men studieonderdelen die binnen de randvoorwaarden van de doctoraalopleiding vallen (bijv. voor het hoofdvak verplichte hoor- en werkcolleges, scriptie) in het buitenland afleggen, dan zal de examencommissie zich in het bijzonder laten leiden door het oordeel van de betreffende afdeling.

Meer informatie over een studieverblijf in het buitenland is te vinden op www.buitenland.leidenuniv.nl. Ook kun je contact opnemen met de facultaire medewerker internationalisering: mw. drs. M.A. Coolen, M.A.Coolen@let.leidenuniv.nl, tel. 071-527 3293. Een buitenlandverblijf organiseren kost in de regel veel tijd. Het is dus raadzaam wensen of plannen op dit gebied in een vroeg stadium met de studiecoördinator te bespreken.

Wijsbegeerte van een bepaald Wetenschapsgebied

De opleiding Wijsbegeerte van een bepaald Wetenschapsgebied (WBW) is bij uitstek geschikt voor studenten die belangstelling hebben voor de grondslagen van hun vakgebied. De opleiding kent onder meer de volgende specialisaties: Exacte Natuurwetenschappen, Wiskunde, Biologie, Cognitiewetenschappen, Taalkunde, Rechtswetenschap en Archeologie. Voor andere specialisaties zoals Geschiedenis, Kunstgeschiedenis en Letteren kunnen desgewenst programma's worden samengesteld. Voor aanvullende informatie kun je contact opnemen de studiecoördinator Wijsbegeerte, mw. drs C. de Greef (1173/102a, tel. 071-527 2011).

Avondprogramma Wijsbegeerte

De Faculteit der Wijsbegeerte organiseert voor mensen die een propedeuse in een bepaalde opleiding hebben gehaald en naast die opleiding ook de studie Wijsbegeerte willen volgen, een avondprogramma Wijsbegeerte. Dit is een 'gecomprimeerde' propedeuse Wijsbegeerte (45 ECTS) in de vorm van avondcolleges, die succesvol instromen in de bacheloropleiding Wijsbegeerte mogelijk maakt. Ook studenten die niet willen 'overstappen' naar Wijsbegeerte maar alleen wijsgerige basiskennis willen opdoen, zijn welkom. De aangeboden vakken zijn: Antieke Wijsbegeerte (vrijstelling mogelijk), Middeleeuwse Wijsbegeerte, Moderne Wijsbegeerte, Hedendaagse Wijsbegeerte, Logica, Metafysica, Kennisleer en wetenschapsfilosofie, Cultuurfilosofie en Ethiek (elk 5 ECTS). Inlichtingen zijn verkrijgbaar bij de studiecoördinator Wijsbegeerte, mw. drs C. de Greef (1173/102a, tel. 071-527 2011).

Vrij doctoraalexamen

De term 'vrij doctoraalexamen' komt in de wet niet meer voor, maar de mogelijkheid daartoe bestaat blijkens art. 7.3.4 en 7.3.5 van de WHW nog steeds.

Via een Vrij doctoraalexamen kan men een doctoraalprogramma samenstellen dat aanzienlijk afwijkt van het normale. Doel hiervan kan bijvoorbeeld zijn, op het grensvlak van twee of meer disciplines af te studeren. Het Vrij doctoraal is er niet voor studenten die lastige onderdelen van het verplichte programma willen omzeilen; de Vrij doctoraalconstructie is nodig als men, in zijn studieoverschrijdende interesse, ook verplichte onderdelen wil vervangen door andere – extra vrije keuzevakken kan men immers altijd volgen.

Goedkeuring voor een Vrij doctoraalprogramma moet worden gevraagd aan de Examencommissie 'die daarvoor het meest in aanmerking komt,' d.w.z. de examencommissie van de opleiding waarbij de student de meeste van de in totaal 168 studiepunten behaalt. Is dit bijvoorbeeld GLTC, dan krijgt men een doctoraalbul GLTC, met vermelding van 'Vrij doctoraal' op de bijbehorende dossierverklaring. Informatie over studieonderdelen buiten de eigen vakgroep vindt men in de documentatie van de Studie-infotheek. Een zelf voorbereid conceptplan voor een Vrij doctoraal dient men tijdig te bespreken met de daarvoor in aanmerking komende docenten, de studiecoördinator en de secretaris van de meest betrokken examencommissie.

9 COLLEGEAANBOD GLTC

Het collegeaanbod GLTC is te vinden op www.studiegidsen.leidenuniv.nl/gltc. In principe zijn alle cursussen voor de MA ook te volgen door doctoraalstudenten. Ook een aantal BA cursussen is geschikt voor doctoraalstudenten. Bij ieder college staat vermeld of het betreffende college ook als doctoraalcollege kan dienen.